

Punaku Maarja: tulõ oppi võlssjuttu är tundma

Kae lk 2

Raju Eliisabeti tähelepandmisõ opirändämisest Saksamaalõ

Kae lk 3

Kuis vanastõ tähti kõva helüga vällä üteldi

Kae lk 4

Oodõtas Hurda-preemiä välläandmisõ ettepanõkit

Hurda Jakobi nimeline Põlva rahvaharidusõ selts uut ettepanõkit timahavadsidõ rahvus-kultuuri avvohindu andmisõs. Preemiä andmisõga hoidas alalõ Hurda Jakobi mälehtüst ja hergütedäs rahvuskultuuriga köüdetüid tegemiisi Eestin ja Põlva maakunnan.

Statuudi perrä andas egäl aastagal vällä kats preemiät: üts inemisele, kiä om ummi tegemiisiga silmä paistnu üle Eesti, ja tõõnõ Põlva maakunnan silmä paistnulõ inemisele. Rahvuskultuuri avvohinna andas esierälidse vai pikäaolidsõ toimõndamisõ iist eesti rahvuskultuuri man. Avvohinna suurus om 1000 eurot.

Kandidaatõ või esitä egäüts. Tuusjaos tulõ 24. mahlakuus (postitempli kuupäiv) saata Põlva rahvaharidusõ seltsile (aadrõss Kesk 16, 63308 Põlva vai e-postiga polva.rhs@mail.ee) vaban vormin ettepanõk, kon om kandidaadi nimi, timä rahvuskultuuriga köüdetüisi

Hurda monument Põlvan.

tegemiisi kokkovõtõ, avvohinna saamisõ põhjõndus. Är piäs olõma nimmat ka perämäde viie aasta joosul saadu suurõmba preemiä ja kandidaadi kontaktandmõ.

Teedüs tel 5190 4396 (Siirmanni Niina) vai polva.rhs@mail.ee.

UL

Kalkuna Mari näütäs Tarton umma Võromaad

Eesti Rahva Muusõumi (ERM) Eestimaa inemiisist ja paigust kõnõlõvan autoriõdagidõ sařan astus täämbä, 7. mahlakuul kell 19 üles Kalkuna Mari. Võromaa

muusigu, laulja ja luuja Kalkuna Mari miildejäävä meloodia ja ruumilidsõ helümaastigu omma toukõ saanu eesti luulõst ja luudu-sõst, rahvalaulust ja elost hindäst. Autoriõdagul ERMi Hurda Jakobi saalin saa kuulda ja tunda, kuis Võromaa om Mari loomin-gut mõõtanu.

UL

Kreutzwaldi memoriaalmuusõumin näüdatäs ukrainakeelist «Kalõvipoi-ga» ja tutvustõdas tõlkjat Rääpo Anfissat.

Muusõumi vahtsõn välläpanõginukakõsõn saa nätä dokumente, käsikirju ja pilte, miä tutvustasõ eesti rahvuseposõ ukraina kiilde pandjat Rääpo Anfissat. «Kalõvipoi-ga» ilmu ukraina keelen 1981. aastagal Kiievin, nii et tõlkja, kiä kuuli 1973. aastagal, umma tüüd raamadu kujol es näeki.

Huvi eesti keele vasta ja mõttõ panda eesti rahvusepos ukraina kiilde sai Lõunõ-Ukrainast peri Anfissa uma mehe Rääpo Jaani käest. Võromaalt peri Rääpo Jaan olf Ukrainan tunnõt ütiskunna-, haridus- ja kultuuritegeläne. Abielopaarilõ avvus om Rääpo külän ka mälehtüskivi.

Rääpo Jaani 1920. aastil alos-tõdu koolivahtsõndusõ perändüs om Ukrainan täämbädseni avvu seen. Tä olf ka Ukraina NSV ha-ridusministri asõtäütjä. Harkivi pedagoogikaülikooli saina pääle säeti 2009. aastagal Rääpo Jaani-lõ mälehtüstahvli.

UL

Rääpo mälehtüstahvli Harkivin.

Nalapäiv tõi häid nalajuttõ

RAHMANI JAN

Võro keele iistkõnõlõja Jansonsi Silvi välläkuu-lutõdulõ nalavõistlusõlõ saadõti 1. mahlakuul paras ports võrokeelitsit nalju.

«Nalategemine om tõsinõ asi ja nafa vahendaminõ om viil tõsitsõmb,» lööd Jansonsi Silvi. «Ja jutustaminõ ja kirjapand-minõ omma kah kats esi asja.»

Kokko saadõti võistlusõlõ 18 nalfa. «Naarda saimi vei-demb ja rohkõmb, a tan olf kolm luku, mis kõgõ rohkõmb nalfa teivä,» kõnõlõs Jansonsi Silvi nalju hindamisõst.

Hindajidõ kogo otsusf tunnustusõ anda viiele nafa-saatjalõ. Nuu omma Visseli Malle, Müürsepä Külli, Plu-manni Kaja-Riina, Kõivupu Marju ja Raudkatsi Ene.

Hää nali om lühkü ja võrokiilne

Üts hää nafa saatja, Kangsti kandi küläelo vidäjä Visseli Malle lööd, et Võromaal pee-täs võrokiilsest nafast luku. Pääle tuu om hää nali timä meelest lühkü ja pand kõrra-ga naardma.

Et Malle käü pitõl pilli mängmān, sis tulõ täl tihti-pääle rahva süāme sulatami-sõs alosta umma esinemist pillimehenaľaga. «Vanast olf nii, et pillimehe kõrval olf julgõ istu: ku tapõlusõs lätš, sis kolmandat miist pilli-mehest võisõ allõs lüvvä. A noid, kes pillimehe lähküin olli, es või puttu,» kõnõlõs tä hariligult alostusõs luu,

minka kuts rahvast hindāle li-gembāle istma. Edesi kūsüs tä paar nafalist kūsümüst, nuu om tä ülesastmiisi tarbõs üles kiro-tanu. Näütüses sääne:

- Millega saat vaesusõ vasta vaksiniiri?

- Rahasüstiga.

Vai sis:

- Määne tegemine elumehel konti ei murra?

- Süāmide murdminõ.

Vai viil:

- Kes om Võromaa kõgõ edi-māne ārimiis?

- Haanimiis. Timä vidi lubja-kivve.

Visseli Malle om varrampagi võro keelega köüdetüist võist-luisist ossa võtnu. «Võru kiil om mu jaos tähtsä joba ammut-sõst aost. Tüü man kah, ma tüü-ti eluaig vallamajan ja ummi inemiisiga kõnõli kõik aig iks võru keelen. Tuu olf inemiisi jaos väega tähtsä, et sa näidega võru keelen kõnõlõma naanu. Ma olõ eluaig siin elānū ja mul kotun om kõik aig kõnõlõdu ja ma olõ ummi latsiga kõnõlõnu,» seletäs tä. Kolmõaastadsõ poja-pojaga om täl kül tulnu mõni vaiõlus, kuis om õigõ üteldä, a sääľgi om Malle hinnäst mas-ma pandnu. «Ma ütli, et mis sa ronit sääľ, sa satat maha. Poja-poig mõtõľ tük aigu, sis ütelf: ei sata!»

Ka esinemisi oodõtas Mal-lelt iks võro keeli. «Mul om kokku pantu võrukiilne lau-lik, saami ütē rahvaga laulda. Muialtpuult rahvas ka väega taht võru kiilt ja võru keelen laulõ kullõlda,» seletäs tä.

Perämäde kats aastat om koroona peräst olnu esinemii-

RAHMANI JANI PILT

Hää nalategijä Visseli Malle.

si veidemb, a Visseli Malle-lõ paistus, et no nakkas asi praavuma. «Minevä nelläpää-vä joba olf üts esinemine. Ja ma laula Võrun ütēn koorin, sääľ kah joba opimi esinemi-ses. Vast iks pääses valla taa kultuurielu, mis om ollu maa-paon,» kõnõlõs tä.

Visseli Malle saadõt nali:

Ma olli jo noorõst pääst sääne suurõmba häüsājutuga ja vana-inemise õks ütli: hoia no ummõta umma kiilt hambidõ takan.

Nüüt olõ vanas saanu, kee-lehoitminõ jo peris selge, a no ei olõ kiilt enāmb kongi hoita... Hambid ei olõ!

Kõivupuu Marju saadõt nali:

Pastor ja liinibussijuht saava mõlõmba paradiisi vārtiide man kokku ja uutva, et Peetrus tulõs-si näid sisse laskma. Peetrus tulõ ja kuts õnnõ bussijuhi sisse. Patsor pahanõs ār ja kūsüs Peetrusõ käest: «Kuis sis nii? Ma ole kõgõ uma elo tõõn ja vaimun Jumalat tiinnū ja min-nu jāetās nüüd paradiisi ussõ taadõ...»

«Kae, hää miis,» ütles Peet-rus tuu päāle. «Ku sa kerikun jumalat palsit, sis rahvas istõs penke päāl ja magasi magusahe. A ku tuu miis sääľ istõs bussi roolin, sis kõik sõitja palssi kõgõst süāimest armast taivaessā...»

Sännän tulõ Adsoni luulõlugõmisvõistlus

Võrokeelist latsi ilolugõmist kuuld timahavva Sännä mõi-san 12. lehekuu pääväl (12.05) algusõga kell 12. Võistlusõlõ om aigu kirja panda 9. lehekuu pääväni. Latsi lugõmist omma oodõdu kaema ja kullõma kõik huvilidsõ.

Adsoni Arturi luulõlugõmis-võistlusõlõ oodõtas latsi tsilfokõisist nikagu gümnasisten. Lugõjit hinnatas nelān vannusõrühmān: latsiaid – I klass, II–IV klass, V–IX klass, X–XII klass.

Egä kooli vai latsiaia lugõja kand ette üte pala – Adsoni Ar-turi luulõtusõ vai mõnõ tõõsõ kirotaja võrokiilse luulõtusõ. Lugõmisõ pikkus ei või olla üle viie minodi. Egäst latsiaiaist vai koolist oodõtas ekkā vannusõ-

PILT SÄNNÄ KULTUURI-MÕISA KODOLEHE PÄÄLT

Sännä mõisa, kon tulõva kuu peetäs Adsoni Arturi nimelist luulõlugõmisvõistlust.

rühmā ütte ütsikut esinejät vai kooni viie liikmõga rühmā. Ütest koolist vai latsiaiaist ei saa võistlusõlõ tulla mitu üte van-nusõrühmā kavva.

Ossavõtmisõst pallõsõ kõr-raldaja teedä anda Võro insti-tuuti (tel 782 8753, 5691 6281 vai tiia.allas@wi.ee päāle nika ku 9.05.2022). Teedä tulõssi anda lugõja nimi, vannus, klass

ja kuul vai latsiaid ni oppaja nimi, luulõtusõ vai pala päāl-kiri ja kirotaja.

Edimāne luulõlugõmisvõist-lus peeti Sännän, Adsoni lat-sõpõlvõkülān, 1999. aastagal luulõtaja 110. sünnüaastapäävä avvus. Koroonaakatsk sundsõ mineväde, XIX luulõlugõmisõ tegemā video-vormin ja võist-lustõie jaos luudi Sännä truba-

duuri nimeline Youtube'i kan-nal. Sääľt om no luulõt lugõma tulõjil hää iinkujjo võtta.

Ilolugõmisvääv kõrraldas Võro instituut, tugõva MTÜ Sännä Kultuurimõis, Eesti Kultuurkapital ja Rõugõ vald. Lāhembāt teedüst saa Võro ins-tituudi kodolehe päält.

VÖRO INSTITUUT

M Ä R G O T U S

Kuis terves saia?

Olõ tähele pandnu, et ilman om mõnigi asi sääne, kon umahindä otsustus ja tahtminõ midägi mõotas. Üts hummok, ku üles heräsi, tundsõ hinnäst tõistmuudu. Mõtli, et olõ haigõs jäänü. Tahtsõ joba kraadiklaasi võtta, a sis otsusti ümbre: ei, ma ei olõ haigõs jäänü, olõ hoobis terves saanu.

Arvada ei olõ ma ainumanõ, kiä om seo aasta tundnu, et talv vinüs pikäle, koroonahaigus vinüs pikäle, sõda naas pääle ja vinüs jne. Kõik tuu väsütäs hirmsalõ ja istutas inemise sisse tundõ, et tervüs ei olõ peris kõrran. Tervüsejuttõ tulõ muidoki arstiga aia, a ku om sääne vahepäälaine asi, vaimu väsümine, sis või mõnikõrd hindä mõttõst ja hääst soovist api lõüda.

Pääle tuud, ku ma otsusti, et olõ terves saanu, tunnõgi hinnäst hulga parõmbalõ. Kõrda taad mõtõt hindäle egä päiv, a ku tunnus, et mõtlõ ülearvo pallo, kullõ Orelipoisi laulu «Onu Uno», mink sõna om kirotanu Ruitlanõ. Tuugi laul lõpõs sama diagnoosiga, mis ma hindäle panni.

Usu, et ku taad talvõ viil kõomahлага hindä seest kõrraligult vällä loputa, või heräneväle keväjäle vasta minnä kühl.

RAHMANI JAN,
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Tõsõ kundi otsast

Ettevõtja PINDMAA AIGAR märgotatas tan ilmaasju pääle tsipa tõsõ nuka alt, ku hariligult kaema harinu oltas.

Tii ilo

Üts hummok tulõ koton ollõn pääle ummamuudu tunnõ, et täambä võinu kohegi minnä. Välän olõ parasjago külm, lumi olõ parajalõ nii paks, et üle saapaveere es tulõ. Pini jäi kurva näoga kaema, ku lätsi väretist vällä ja kääni hinnäst tuu tii pääle, mis lätõ läbi mõtsa ja üle nurmõ Munamäe poolõ.

Nõli tuud tiid tihtsäle autoga sõitnu, a jala kävven näi, ku pallo rikkust om mu ümbre. Ku pallo jälgi, midä ma harilikult ei näe, ku lummõ maan ei olõ. Kits, põdõr, janes, repän olli lännü, harak olõ kõndnu, mõtsavahe olõ triiki jälgi täüs.

Tuu kõndmisõ pääl tulõ miilde, kuis kunagi sai käütis Camino de Santiago palvõrännäku tiid. Mõtli, kuis üts tii või inemist avita. Astut sammu ja egä sammuga jõvvat hindä seen esihindäle lähembäle. Toda tiid kää aastan üle 100 000 inemise. Ku säääl tõnõkõrd jäät mõnõ kivisaina mano istma vai märgotama vai saapapaila kinni pandma, sis näet, ku pallo sa olõt noist maaha jäänü, kes sukka üten tulliva, ja vahtsõ inemise omma vahepääl perrä tulnu.

Säääl saat arvo, ku pallo sa piät pingutama tuu jaos, et tõisiga sammu pitä.

Käve tuud tiid üte lähkü inemisega. Lepsemi kokko, et panõmi hinnäst viil rohkõmb proovilõ. Jalotimi üte päävä niimuudu, et üteli olli silmä kinni köüdetü ja tõnõ olõ timä käe kõrval. Tuu, kel silmä kinni, pidi usaldama nägijät. A meil olõ ka sääne kokkolepe, et kõnõlda võidsõ õnnõ tuu, kes es näe.

Ma või täambä kül üteldä, et tuu päävä suurõlt jaolt vakkaolõmisõ aol kävemi umavahel läbi kõvastõ inämb ku sis, ku saimi kõnõlda. Tuu päiv olli tõsõ meele pallo aktiivsõmba ja es jää mi koskil nälga ega olõ es muud hätä. Hää olõ olla.

Ka seo Munamäele minek tulõ mullõ miilde elotsihi: mi olõmi egä päiv kõndman umma tiid, kon mi trehvämi eläjit mõtsan ja inemiisi, kes meile tii pääl vasta tulõva. Noilõ, kiä tii pääl vasta tulõva, ütlemi rõõmsalõ tere ja tunnõmi häädmiiilt tuust, et tuu elläi vai inemine om olõman.

Om olnu suur rõõm siia ilma sündidä ja seod palvõrännü tiid kävvü.

Kuis võlss veidemb halva sünnütänü?

Pallo eestläse kaoti minevä aasta rahha, selle et usksõva imeliidsi võlssjuttõ. Kokko 7,2 miljonni eurot. Timahava omma neosama võlssjutu län-nü viil ilosambas. Pääle tuu omma üten Ukraina sõa alostusõga lakja lännü vahtsõ võlsi. Noidõ uskminõ ei petä rahha vällä, a and huugu ja joudu Kremli propagandalõ. A kuis saia arvo, ku sullõ võlsitas?

Petüsse-plaan om peris väikeisi pudinidõni läbi mõtõld võlss. Kiäki om nännü kõvva vaiva, et inemise naanu tuud uskma. Politseile om teedä, et parhilla käügin olõvidõ telefonipetüsside takan omma suurõ välänpuul Eestit tegotsõva kõnnõkeskusõ. Säääl tüütäse saa inemise õnnõ tuu nimel, et su pangakonto mano saia. Nä kõlistasõ, kõnõlõsõ mesidse keelega umma muinasjuttu ja luutva, et jäät uskma. Näütüses või kiäki kõlista ja üteldä, et tüütäs pangan ja näge, kuis su konto pääl tetäs õkva parhilla midägi kahtlast. «Kiäki saat su rahha konto päält minemä!» ütles tä ja seletäs mano, et täl om vaia ligi saia su kontolõ, sis saa tä tuu kahtlasõ tegemise kinni pitä. A miä sünnüs periselt? Ku lasõt tä uma konto mano, kand timä esi tuu raha su konto päält är.

Naid lugusiid om tõisigi. Om üteldü, et kõlistas pangapettüisi uurja politseist, vai seletedäs, kuis kiäki häkse panka sisse ja näil om vaia su pin-koodõ tuujaos, et su rahha kaitsa. Ku fategijide jutun om kõgõ tuu pallõminõ, et sa lõõnõ pin-koodi umma telefonni sisse, ku sinnä tegünes sääne akõn. Kõgõ parõmb om miilde jättä, et ku sa esi ei olõ tahtnu kohegi sisse minnä, minkalõgi allkirja anda vai ülekanõt kinnitä, sis ei tohe noid pin-koodõ kohegi sisse lüvvä. Selle et sa ei tiia ilmangi, kohe sa tuu allkiraga uma kolm veretsilka kinknü olõt.

Telefoni petüsseplaani omma inämbüisi vinnekeelidse. A Eestin kõnõlõsõ pank ja am-mõdiasotusõ sukka õks kõgõ riigikeelen. Tuuperäst om vinnekeeline jutt märk ohost. Petüssekõnnõ tulõva panga telefoninum-mõrdõ muudu num-mõrdõ päält. Määndsitki kim-mit numbrit, midä vasta võtta ei massa, saa-ei kiäki üteldä. Vällämaalt tulõvilõ kõnnilõ või vastamada jättä. A ku olõti vastanu ja arvo saanu, et tego om petjaga, sis ütelve «ei, aituma» ja pankõ kõnõ kinni. Midä kav-võmb tii näid kullõt, toda suur-õmb om oht lõksi jäiä. A ku olõti neo pin-koodi kohegi sisse lõõnõ ja saati arvo, et asi om kahtlanõ, sis andkõ õkva panka teedä, selle et või-olla saa viil raha ülekanõmist takista. Pääle tuud tekke ka politseile avaldus.

Tõnõ jago suurt võlssmist omma investimise-plaani. Neo võiva saia alostusõ meelütäjäst Näöraamadu-reklaamist, miä vii pettüsiga köüdetü investimise leheküle pääle. Vai ka kõnnõst, kon juhatõdas sama lehe pääle. Perämäd-sel aol omma petüsseplaani agendes ka puulpaljido piltega naasõ Tinderin. Kiä ei tahassi 200 eurost tetä kümne päävaga 2000 eurot? Investimise om kunst ja nõud tiidmisi, õnnõ vähätsil lätt kõrda suurt kassu

PUNAKU MAARJA,
Moostest peri politseikapten,
inneskine veebikonstaabli

tiini. Ku sa ei olõ tuud opnu, sis olõ hää ja küsü asatundjido käest nõvvo. Är lasku hinnäst pettä tuu investimiseportaa-li vällänegemisest ega piinist graafikist, midä sullõ naatas saatma. Naid vahtsõt petüsseportaalõ tegünes nigu siini päält vihma ja kaos niisama pallo. Ikunõ lugu om tuu, et üten kaomisõga võetas üten ka kõik su sinnä «investeerit» raha.

Kolmas võlss, midä tulõ timahava oppi är tundma, om propaganda sotsiaalmeediän. Massa-i arvada, et väikun Võro kogokunnagrupin seo ei levine. Võlsssteedüst tahtas lakja viia nii hulga ja egäl puul, et meil tegünü tunnõ, et seo omgi tõtõ. Suurõmb tsiht om ka mi seen umbuso tekütämine riigi, ammõtnigõ ja tõisi eestläisi vasta. Tuu või viia riigin sisemäidsi pingõtõni ja seo rõõmustas õnnõ mi vainlaidsi.

Määnest võlsssteedüst parhilla kõgõ inämb lakja kantas? Innekõkkõ om seo köüdetü pahanduisiga, määndsit olõv kõrda saatnu siia sõa iist paku tulnu ukrainlasõ. Olõ nännü kommõntaarõ, miä kõnõlõsõ, kuis ukrainlasõ leivä Sillamäel latsi jalaluid purus, kuis Talnan ukrainlasõ pesvä vinne kiilt kõnõlõvit naisi, kuis nä omma kusnu nii mi mäleh-tüsmärke pääle ku suuri majjo trepikotta. Politsei om säänest teedüst kontrolnu ja saanu sel-

ges, et tuu om vällä mõtõld, vai tennü kimmäs, et süüdläne es olõ ukrainlanõ. Periselt ei saa ma muidogi kimmäs olla tuun, et ütski siia tulnu ukrainlanõ pätti ei tii, a annami politseilõ võimalusõ tuud teedüst kontrolli. Kõik nuu aša, miä joba pääle kaiõn paistusõ tävveste võlsi, mass sotsiaalmeediän võlssinfos märki ja kõgõ või ka sinnä mano kirota, mille tuu teedüs võlss om. Sääne asi avitatas tõisi hoiata.

Tankotsil om hää näüdus Kreekast peri, a Kremliga tihtsäle köüdetü Twitteri tsiuks. Säääl üteldi, et Eestin om vinlälisil är keelet vinne keele kõnõlõminõ. Tuu tsiuksu ala kiroti kümne eestläse ummi kommõntaarõ ja seleti, et seo ei olõ tõtõ. Õkva sääne asi avitas meil võlsssteedüssega võidõlda. Olõmi esi hoolõn ja annami ka tõisilõ teedä, ku näemi määnestki võlssi lakja minemän. Tõisi hoiatamisõ man ei massa jaka võlsssteedüest linke,

a õnnõ ekraanipilte, sis ei saa võlsssteedüs huugu mano.

Tuu, ku kiäki om hindä profiilipildile Ukraina lipu mano pandnu, miä paistus Ukraina tugõmisõ tego ollõv, ei olõ viil kimmäs kinnitüs tuu kotsilõ, määnest teedüst konto jagama nakkas. Ka egä tunnõt inemise nimega konto ei pruugi olla timä hindä uma, noid petüssekontosid tarvitõdas sammamuudu är. Tuuperäst kontrol-li nii luku hinnäst ku ka tuu saatjat, et hinnada, kas seo om tõtõ vai ei. Kimmäle är jagagu teedüst inne edesi, ku sa ei olõ peris kimmäs, et jutt om õigõ. Saman ka väiku miildetulõtus: vahepääl inemise ka essüse ja parhilla, ku teedüst om ülearvo pallo, tulõ ka andis anda. Egä võlsssteedüsse edesisaatja ei tii tuud kurjusõ peräst.

Ku tahat hinnäst parõmbalõ infosõa asjuga kurssi viia, sis otsi internetist üles Propastopi lehekülj. Säält saa näta, et infosõda, kohe meid om sunniga kistu, kää mitmõ rindõ pääl. Usu, et säääl om kõigilõ põnovat lugõmist.

Kimmäle andkõ kahtlaisist vai ohtligõst kommõntaarõst ja postituusist teedä veebipolitseilõ. Põlva, Võro ja Valga maakunna inemiisi avitas veebipolitsei Koemetsa Janar, teedüst saa tälle saata aadrõssi janar.koemetsa@politsei.ee pääle vai Näöraamatun Janar Koemetsa nimega konto pääle.

Võlssminõ kao ei kohegi, a muutusõ teema ja tsihi, midä seoga tahetas saia. Õkva parhilla omma päävakõrran kelmüstükü, investimisepettüse ja inemiisi arvamiisi mõotaminõ, midä võlssmisõ abiga tetäs. Om aig ompi võlssmist parõmbalõ är tundma, sis om vahtsist võlsõst arvosaaminõ edespäite lihtsämõ ja võimalus näide lõksi jäiä väikumb.

Mõnikõrd om hoobis umbõ hää puutri paaris tunnis vai ülepääl kinni panda ja laskõ ihol ja vaimul puhada.

Helüaida ja Uma Lehe märgotuusi sari.

Seo märgotus sünnüs veebilehe helüait.ee ja Uma Lehe kuuntüün. Taadsamma märgotust saat kullõlda autori esitüsen Helüaida lehe pääl.

Pulga Jaani mõtõlus

Piaaigu nigu kerigujutlus

Om käen aig, kon moodun ukrainlasi avita – küll rahaga ja muidu kah. Kõik om õigõ ja hää, a ütõ asi pand ette kaema. Meil tetäs kõkkõ kampaania kõrran ja või arvada, et ütski kampaania ei saa väega kaua kestä. A tuu sõda säääl lõunan või kestä viil kaua ja avita olõsi vaia ka sis, ku püssärohi otsan ja rahu majan.

Ei olõki väega tähtsä, kiä võit ja kiä kaotas; sõan kaotasõ kõik. A elu piat edesi minemä ja pääle kakõlust rusikiidega ei vehitä.

Kujutagõ hindäle ette: Ukraina soldat pases sõast eluga, tulõ kodu ja avastas, et timä «hatast» ei olõ muud alalõ ku korsna. Naabriide jutust tulõ vällä, et ei saa süüdistä kummagi poolõ soldaniid, asja tekki är hoobis kohaliku rüüvljõugu. Miis, kiä sõan paksust ja vedeläst läbi tullu, võinu jo nakada kodu häõtäjiile kätte masma, a ega tuu ei anna tälle vahtsõt eluasõt. Sis om käen aig, kon Eesti peremiis, kelle man tä tüül olõ, võinu üldä: «Sõbõr, tulõ ja lõika mu mõtsast hindäle majajagu palkõ. Organiseerimi transpordi ja viit nuu palgi kodumaalõ, tiit hindäle vahtsõ «hata». Masmi-sest mi ei kõnõlõ. Ku ülemine võimumiis asja hääs kitt, küll tä sis lõüd võimalusõ mu tegemiisi kah õnnista. Ja tuu miis joba nallalt ei näruta, või-olla tä säääl asja nii, et hoobis ma olõ sullõ võlgu.»

Vot sääne abi olõs midägi muud ku «säidse patja ja neli tekki». Ja kunagi ei või teedä, kunas meil hindäl api vaia om.

Olõ kaenu naid Ukraina reportaaže ja kõgõ inämb lätõ mullõ hinge üte naistõrahva üteliis reportõrile: «Tan om mu elupaik ja kodu ja ei lähä ma tast kohegi paku.»

Jah, tan taa sis om, kats tävveste erinevõt elunägemist. Üts ütles, et kõgõ kallimp om elu. Tõnõ ütles, et koolõs innembä uma tarõ läve pääl kuuli vai mürsu läbi ku kongi kotust kavvõdan süämevalu kätte.

Elu, ku sul timäga midägi pääle nakada ei olõ, ei olõ mitte sittägi täart!

A ega tuust vast muidu periselt aru ei saa, ku uma naha pääl kõik läbi elät.

Bratwurst, krankenhaus ja kohopiimäpondsigu Õdagu-Saksamaal

RAJU ELIISABET
Kääpä kooli 9. klassi opilanõ

Umbõlõ hää, ku sõpru om ka tõsõl puul piiri. Kääpä põhikoolil om Euruupan hulga sõpru, kellega tetäs kuuntüüd, ja joba 22 aastakka omma Kääpä opilasõ käünü külän Saksamaal Friedrich Spee kooli opilaisil ja vastapite.

Sääne opirändamine vei ka timahava 26. radokuust kooni 5. urbõkuuni viis Võromaa opilast nädälis Õdagu-Saksamaalõ Paderborni liina. Ja õkva parhilla, edimädsel mahlakuu nädälil, saava sakslasõ ossa Võromaa keväjäst.

Opirändamise aigu mitte õnnõ ei opita kultuuri, a tetäs ka tüüd. Seol kõrral olli opilasõ kolmõn paigan: St. Vincenz-Krankenhausin (latsihaigla), Bentelerin, miä om suur kutsõhariduskeskus, kon tetäs egäsugumast metallitüüd, ja ütten aianduskeskusõn. Ma sai ütten klassisõsaraga haigõmajja tüüle.

Tõtõst hää miil, et keerulidsõl koroonaal olli arsti nõun meid vasta võtma ja avitama haiglaga tutvust tetä. Inneaigu sündünü latsi osakunnan sai päält inkubaatrin latsõkunnõ kaemisõ viil tetä vastsündünü ajalõ ultrahellü, avita tohtriid ja olla abimiis peris lõikusõ man.

Egä tüüpäävä lõpõf kuunolõk haigõmaja kabõlin, kohe pääarst kutsõ kõik kokko ja kõnõf, midä om vaia tetä ja mis om joba tettü. Kõgõ huvitavamb ollgi tuu, et haigõmaja es olõ liina, a kerigu uma. Egän palatin olli risti ussõ pääl ja arsti sai tüü man uman kabõlin laulda kerigulaulõ vai kõnõlda

vanajumala hindäga.

Ega kõik elo jõvva-i tüüd tetä. Päält tüüpäivä oll egäl Õdagul aigu kõnõlda kotusõpäälitse rahvaga ni süvvä rahvussüüke, näütuses Saksa *bratwurst*’i. *Bratwurst*’ist loi ma joba inne minekit ja õkvalt edimädsel pääväl Saksamaal oll mul umbõlõ nälg. Inne Kölni katõdraali missat lõudse veidükese aigu ja sei *bratwurst*’i, kon sinepit oll rohkõmb ku vorsti.

Et kultuurišokk olõs iks suurõmb, elli kõik opilasõ peris saksa perren, kon elo käü nii, nigu iks säääl kombõs. Mu perren olli ma kõgõ vanõmb lats ja kats veidü noorõmbat sõsarat – Danni ja Lara – saiva mullõ väega armsas. Mõlõmba vanõmba olli politsei, a päält tüüd mängsevä nä hoobis pilli.

Ütenkuun kävemi Externsteine ja Hermannsdenkmali man. Externsteine omma suurõ kivi, miä tekkü umbõs 10 000 aastakka tagasi, a kiäki tiia-i, kuis tuu juhtu, esiki tiidlase vaidlõsõ tuu peräst. Hermannsdenkmal om monument Lippe rajoonin. Kuju om pistü pant Saksa väejuhi Arminius Ulrich von Hutteni aus. Hermannin nime sai tä tuuperäst, et kiäki tõlksõ taa nime saksa kiilde võlssi, a tuupääl naksi kõik von Huttenit Hermannis kutsma.

Umalõ vahtsõlõ imäle kinkse ma «Võrokõsi kõogi- ja söögiraamadu», miä om teedäki kirotõt nii võro ku inglüse keelen. Mu perre lõpmalda lemmiku olli kohopiimäpondsigu, a kõgõ inämb miildü näile kokko viiri õ-tähti raamadu võrokeelitsest osast.

Et aoluulidsõlt ja kultuuriidsõlt olõmi saksa rahvaga kõüdedü, sai nädäliga taa maa mullõ kipõstõ kodotsõs. Esiki ku mõni inemine tekk suurõ

Üten Saksamaa perrega Hermannsdenkmali kaeman.

silmä tuu pääl, ku ma ütli, et tulõ Estlandist Võromaalt, lätstimä süä hapnõkapsta ja verivorsti jutu pääl hallõs.

Alasi om hää reisi sõpruga, tetä põnõvat tüüd ja saia targõmbas vai lihtsälõ ossa kultuurist. A ku ütskõrd jäl koton

tagasi olõt, om hää kaia savvusanna ussõ päält tähti ja kõnõlda ummi inemiisiga uman keelen.

Kuis kemmerguga saa?

Aig ei olõ põra, teedäki, kõgõ rõõmsamb ja laabsamb. Järest enämb tegünes manu asju, mille üle nigu enämb naarda ei tihkõgi.

Nuu inemise, kiä raadiod kullõsõ, telekast kah ennegi seebikõid ei kae ja mõnd lihte kah vahel lugõva, omma ütsjagu närvi aet ja valmis puuti juuskma, nigu jäl mõnõst söögikraamist maha üldäs, et tä kaos müügilt vai lätt vääga kallis. Esiki pakkjuuskmisest

kõnõldas, aga enämbüisi nii, et ei olõ õigõdõ kohegi minnä. No aitüma muiduki, ku arvatas, et sääntsest jutust inemisele api vai paremat tervüst tulõ...

Kae, medägi tetä ei olõ, vahel lätt nigu sõä täüs naide õppamiisipääl. Jo tükk aigu olõ üte asja üle märgutanu, a ei olõ tihanu jutus võtta, nikagu teräne tütrik Arula Eili Tartu Postimehen välä ütelf, et ei taha puhma ala asjalõ minnä. Om jo teedä, et ku ellektri ärä lätt, sis jääse viipumba kah saisma. Üten vallon kesk Eestimaad juhus tuud viimätsel aol üttest tüküst, aga taa hädä iist

hoiatõdas meid kõiki, selle et... elu om põra murõlik.

Söögikraami tagavaras ostmine om meil jo häste käpän ja poodiriituli vahel peris ime-ligu, aga ellektrit, minga vesi torun juusk nii kõõgin ku tuun kõgõ vähämbän ja vääga vajaligun tarõn, jo kotiga valmis osta ei saa.

Ildaaigu loi kostki, kuis üts ammõtnigupreili opaš, midä om tark tetä, ku radika talvit-sõl aol külmä omma. Tä soovif suurdõ tarrõ telgi üles panda ja kõgõ perhega säääl püüssü, et sis om lämmämb...

Ku no tuu kõrvalõ jätta, et kokku ostõt söögikraam kesk-küttega kortermajan ilma ellektrildä lämmäs söõgis ei saa, sis mõtlõmi vai tuu pääl, kau-gõ säääl telgin püüssüt, ilma et ei olõ vaia maakeeli üldä kemmergudõ minnä.

Maainemisel, kel om uma ahi ja pliit, ei olõ muiduki tarõn telki vaija, süvvä saat kah tetä ja vii saat kaost, olkõ vai tiigist pangiga kätte. Ja kemmerg, konh vett vaia ei lähä, om aianukan olõman. Aga miises aia hullu juttu suurõtarõ telgist. No kohe naa säält sis

asjalõ lätvä, telgi takka vai? Ei pea olõma maailma korgõ hardusõga, et teedä, mis juhus sis, ku viiga kemmergun käüt, aga vett enämb paagist ei tulõ.

Telk om hää asi külh, ku mõt-sa üüses jäät, aga sis tulõgi puhma alh asjal kävvü. Et mi tuud kommõt hoolõga haruta os saanu, viidigi egalt puult tii veerest nuu vajaliku putka minema. Kiäki mõtõf külh perän ümbre ja kohegi tuudi naa tagasi kah, aga mitte egalõ poolõ.

Mõtsaalunõ taht väetämist?

NÕLVAKU KAIE

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi periolõmisõst ja tähendüsest.

Tsupsman ja Zupsmann

Nimekujul *Tsupsman* om 38 kandjat, *Zupsmann* – 28. Lisas omma viil *Zupsman* (21) ja *Tsupsmann* (6). Muiduki om taa kõik üts ja sama Räpinä priinimi algkujuga Zupsmann. Tunnus, et *ts*-algusõga kirotamist om rohkõmb suguvõsa Vinnemaalõ välä rännänün ja tagasi tulnun

harun, näide jaos oll tuu kiräpildi vahetus sama väläütlemisega: *z* -> *y* -> *ts*-. Eestin om jäädü tartu keele *z*-i [tseti] manu, võlss olnugi taad nimme välä üteldä [zee]-ga.

Seo nimi panti õnnõ ütten talun, Ruusa mõisa Võukülän, Tsupsa Paabu Jaagu perrele. Räpinän üteldäs vanna küläkiilset nimme välä kattõ muudu: Tsupsa ja Tsüpsä. Sammamuudu võipaiga pääl üteldä ka priinimme: Tsüpsmann. Tõsõ Tsüpsä Räpinä kihlkunnan saiva nimes tõisi tulõtiisi. Näütuses Räpinä mõisa *Zupsing*, seoilmaaigu muutu-

nu kujulõ *Zupping* (53). Sõs viil Jaama küläst peri *Zupson* (15), Toostõ kuulmeistre priinimi *Zupsberg* (seoilmaaigu *Zubsberg* (7)) ja är kaonu nimi *Zupsar*.

Tsupsa vai Tsüpsä lisanimi Räpinäl om olõman olnu piaaigu sada aastakka inne tuud, ku opõtaja Heller priinimmi välä märk-mä nakaš, 1738 *Hemelesse Supsa Peter* Nulga külän ja *Subsa Mick* Jaama külän. Kuigi nimme kirutõdi *s*-iga, võidi nii edesi anda iks *ts*-algusõga nimme.

Ega taa nime peritolu selge olõ-i. Valga lähkün om Supa külä ja Kõpu kihlkunnan Sup-

si külä. Supsi ütes võimalikus alussõs om pakut vanasaksa edenimme *Subbert* vai sõs saksa keele sõnna *Schubbejack* 'kelm, petüs, kaabak'.

Räpinä Tsupsalõ väläütlemise poolõst hoobis lähkümb om sõski vinne hõigunimi *tsupša* (*чупша*). Tuud peedäs vinne perekunnanimmi *Тsupšev* (*Чупшев*) ja *Тsupšin* (*Чупшин*) alussõs. Või-olla om ta saad sõnast *чупа*, minkal om tähendüs 'rokk, munapudõr', a niisamatõ ka 'lõhvõrdaja, porgataja'. Nimele om pakut ka kařala keele peritolu.

Tähele tasus panda ka läti sõnna *čups* 'unik', minka naissuust vastus *čupa* tähendäs muuhulgan hiusõtuttu. Tuuga om hää kõrvuusi säädi vinne ja ukraina sõnna *тшуб* (*чуб*), miä tähendäs kah hiusõtuttu, säänest nigu tüüpilidselt Zaporoožje kasakil oll. Hulga võimaluusi, minkast vinne *tsupša* om võinu tulla.

Eestistämisel om nimme Zupsmann vahtsidsõ nimmi vasta vahe-tet 19 kõrda. Rohkõmb Räpinä kandin võetu nime omma näütuses Arumäe, Jaanimägi, Lehtla, Raudva ja Valdur.

SAARÕ EVAR

Elät vai koolõt?

Om arotõt inemise elo ja surma üle. Kes taht ellä vai kes ei taha inämb ja taht är koolda. Mõni taht eutanaasiat, avitõdud elost ärminekit.

Osa inemiisi (inämbält jaolt noorõ) lätt siist ilmast är umal vabal tahtõl. Kül om süüdü õnnõtu armastus, suurõ võla vai viil mõnõ põhjusõ, mis jääseki tiidmädä. Mõnõl lätt iks õnnõs kah, jääs ello ja peräst viil nakkas mõtlõma, ku hää om iks ellä.

Väega halv asi om ütsindä-olõk, esieranis viil koroonaaol. Ei saa latsõ ja latsõlatsõ vanõmbilõ inemiisile küllä minnä. Hää viil, ku läbi telehvonigi hellü kuulõt. Kõgõ hullõmb um viil tuu, ku sääne vanainemine, kes inämb ütsindä elämisega häste toimõ ei tulõ, viias jalost är vannokotto. Ku sa olõt iks eloaig uman koton elänü, sis sääne äkiline elomuutus mõos väega halvastõ. Vannokoton ei olõ hingetohtrit egä juhendajat, kes näidega tegelesi. Hää, ku huuldajitki om, kes süvvä andva ja ihho kraamva.

Nii omgi nätä, kuis murõst murtu ja aoviidüsseldä vanakõsõ paari kuu peräst istva sängü veere pääl ja vahtva sul-lõ tuhmi ja hallõ pilguga otsa. Näide jaos om aktiivnõ elo eletü. Edesi mõtlõt viil ummi tõpi pääl ja veeritüt päivi Õdagu poolõ. Kellel viil om ellätahtmist, tuu eläs, a kes luutusõ är kaotas, tuu kistus.

A luutma piät. Ildaaigu olliva mul paar tutvat väega rassõlt haigõ. Ütel oll neländä staadiumi vähk, mis jo sõra mitmõhe organihe ajanu. Tä oll pikkä aigu haigõmajan. Käve mitu kõrda lõikusõl ja saiõ keemiät. Ollõn nii haigõ, tahtva palfo eutanaasiat. A taso ei õkvalt tahta, mõnikõrd lätt ka parõmbahe.

Mi ka jo mõtli, et lõpp om lähkül. Es julgu haigõ käest küssü kah, kuis tä taht ummi matussit kõrralda. Ja hää oll, et jäie küsumädä, muido olõs peräst väega häbü olnu. Teno häste arõnõnulõ meditsiinile ja suurõlõ ellä tahtmisõlõ om tuu inemine joba mitu aastaiga paranu ja koton. Tund rõõmu tervüsest ja latsõlatsist.

Tõnõ juhus oll koroonaga. Mu vanõmb sugulanõ põdõsi pikkä koroonat ja olle neli kuud haigõmajan. (Ja olõssi viil rohkõmbki peetü, ku tä esi ei olõs kodo tahtnu). Edimält oll iks nii kehvä, et peeti mitu nädälit hingämisaparaadi all. Edesi oll palanik kopsu nii är tsurknu, et hingäs hapasnikuga. Ku ma küsse haigõ kotalõ, sis üts toht-ri ütelf õkvalt är, et määnestki eloluutust ei olõ.

A haigõ naas hilläkeiste paranõma. Mõistus ja ellä tahtminõ tulli tagasi. Opsõ vahtsõst hingämä, kõndma ja süümä. Välän oll viil lumi maan, ku tahtsõ jo kodo murro niitmä. Aig oll vaihõpääl saisma jäänü.

Prõlla om sugulanõ pia aasta jo koton olnu ja nii kõpõ, et eläs umma egäpäävast ello. Sõit autoga ja saa uma majapidämisegä häste, ilma tõisi abilda hakkama. Ei olõ täl ratastuuli, hapasniguballuuni ega söõgi-sondi.

Siist tulõ välä, et ku väega tahat ellä, saat ka rassõst tõvõst jako. Piä ei kõgõ mõtlõma kuulmisõ pääl.

Ku elo om antu, sis tulõ iks ellä!

URMI AILI

Kõva ki ja pehme bi

PABORTI DAISY

Kodorahvas kõnõliva, et ma ollõv joba kolmõaastadsõlt lukõ mõistnu. Tollõn ma esi kahtlõ. Võiolla et ma tähti tundsõ, a lugõmisõga olle nigu olle. A egä pere taht jo näüdätä, et lats om tark, illos ja hää.

Esi ma mäletä lugõma opmist niiviisi, et üteh vanaimäga mi opsõmi. Imäl aigu es olõ tetä säänest asja ku uma latsõ lugõma oppaminõ. Timä olle kuulmeisteri, timäl olf vajja koolih tõisi latsi opata. Vanaimä sõs olle mino kodooppaja.

Edimält vanaimä lugi mullõ juttõ ette. Timä lugi päämidselt jumalasõna raamatit. Vahtsõt tõstamenti, lauluraamatut, mõnikõrd mõnda latsiraamatut kah. Pikäpääl sai täl ette-lugõmisõst viländ, kässe mul hindäl lugõminõ selges oppi. Sõs ku täl aigu olle kodotsist talituisist, visaš hinnäst sängü pääl pikäle ja kässe määndsegi raamadu tuvva. Mullõ miildü kõgõ rohkõmb imä käest saad aabits. Rohiliidsi kaasi, suuri tähti ja iloside piltega. Ma võti aabidsa ja kobisi vanaimä kõrvalõ. A nüüt lätt asi peris huvitavas. Senimaani ma ei tiia, kost vanaimä sääne tähti nimitsemine tulle. Võiolla tuul aol, ku timä uma kats klassi küläkuuli sai, tõtõstõ niiviisi opati. Nüüt ei olõ kellegi käest kahos inämp küssü kah. Tuu lugõminõ tulle pia-aigu vällä nigu jutt poiskõsõst, kellele loeti *nuga*, a timä ütelf iks «võits».

Võtimi sõs üte sõna ette, nigu näütuses «kass», vanaimä lugõsi: ki, a, si, si, kokko tullegi kass, vai «pini»: pi, i, ni, i – kokko tulle pini. Üte-

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

sõnaga kõik kaashääligu olliva ummamuudu häälightsõga.

Kõva kaashääligu k, p, t oliva kõva ki, pi, ti, pehme g, b, d pehme gi, bi, di. Tõsõ tähe: s – si, r – ri, v – vi, j – ji, m – mi, n – ni, l – li. Täüshääligu olliva nigu nä omma: a, e, u... No nigu hiina kiil! Ku olle sõna «hobõnõ» vaia lukõ, sis loeti tähe: hi, o, bi, õ, ni, õ. Kokko saie: hobõnõ. Vai «lukk», sõs loeti: li, u, ki, ki. Kokko sai lukk.

Tuu nimitseti är, ku olle kõva pi vai ki, sõs üteldi, et om kõva, ku pehme gi vai bi, sis pehme. Opmisõ käügin saiva kõvadusõ-pehmedüse kuigimuudu selges niginii. Egästahes säändse oppamisõ man ma lugõmisõ selges sai. Viiet-selt loi ma joba häste ja saie loetust arvo kah. Sõs vanõmba inemise jäl esi es usuva, et latskõnõ lugõ. Arvati, et tutvvin raamatin lühkokõsõ jutukõsõ omma mullõ päähä jäänüv. Tuu tõõstusõs, et ma lukõ

mõista, anti mullõ tiidmälä raamatust midägi lukõ, loi näile ette nigu vurrin. Vanaimä esi jäiegi ummi ki-de ja bi-de mano. Tõnõkõrd, ku tälle tulle mõni rassõmb sõna ette, sis iks viirse niiviisi.

Ja tollõst aost pääl ei olõki ma tuust lugõmisõhaigusõst inämp paranu. Ku olle viiekuvvõaastanõ ja suuril inemiisil minno kohegi panda es olõ, jäteti lats mõnikõrd ütsindä kodo. Muido inämbältjaolt käve imäga koolimaja mano vai vanaimäga üteh, ku tä kolhoosi tüüle lätõ. A ku olle sant ilm vai vanõmbil määndsegi ašaajamisõ, kohe last üteh es saa võtta, sõs olle kotoh. Ahjo ja truuba vahelõ nukka laotõdi vana vatitekk, suur pakk Sädemit anti lugõmisõs ja nii ma säääl sõs teie aigu parras, koonimaalõ mõni suur inemine kodo tulle. Såde olle tollõ ao kooliälilidsi latsi leht. Ildamba naksi egäsugutsit latsiraamatit lugõma. Imä olle kõva

lugõja ja raamatidõ ostja, nii et olle, midä lukõ. Edimält olli «Saabastega kass», «Tublid loomad», «Põial-Liisi». Oh, ikupilliga sai loetus «Helepunast lillekest». Kooliaol loi latsi aokirjo Täheke ja Pioneer. Sõs jõudse järg perädü põnõvidõ raamatidõni safast „Seiklusjutte maalt ja merelt». Ku ummist raamatist veitüs jäie, sai Peri raamadukogost raamatit lugõmisõs võtta.

Üts asi viil. Säääl jumalasõna-raamatin olli tähe hoopis tõistsugudsõ. Nuu olli gooti tähe. Ku vanaimäl silmänägemine kehverbäs jäie, lassõ tä mul hindäle säält raamatist ette lukõ. Edimält olli ma peris päivih, a pikäpääl, vanaimä juhatusõl, harisi konksõ ja handuga, mis noil tähil omma. Täämbädse pääväni mõista tuun kirän juttu kah lukõ.

Lugõmisõhaigusõ pisiläne om seeniaoni mul süvväl seen. Vahepääl, ku latsõ olli väikokõsõ ja esi tüül käve, olle pallo tegemist, sis jäi huug väikumbas, a nüüt om haigus jälki vällä lõõnõ. Loessi rohkõmbki, ku egäpääväne elo, süümine ja magaminõ ei sekässi.

Naksi mõtlõma, et ega tuu vanaimä tähti välläütlemine vast väega imelik es olõki. Võiolla sõs, ku timä opsõ – timä opminõ jäie eelmidsõ saandi algusõ kümnendihe –, niiviisi tähti üteldigi. Mullõ tulõ miilde, et algkoolih ka jo opati meile helüga: ka, pe te, ge, be, de, ess ja ha, ef ja ša omma kaashääligu.

Kellel vähägi isso om, saasõ lugõmisõ ekä muudu selges ja om hindäle elos aos üte perädü hää mõistmisõ saanu.

vas, kuis ma sai haigõt! Paloti hinnäst niimuudu är, et es sa inämp kõndigi.

Vanaimäl olf tsiatapmisõst sapp pantu egäs juhuse pudõlilõ, ollõv hää palotusõrohi. Tuuga sis määriti. Lätõ õigõ mitu päivä, inne ku jälki juuskma sai naada. Mullõ olf tuu oppusõs terves elos, et vanõmbidõ inemiisi sõnna tulõ iks kullõlda.

IVASTSE KASPER

Pressraud

Lää säidsekümmend ja mõni aasta rohkõmp aigu tagasi. Vanaimä ja vanaesä olliva mul käsitüülidse. Olf kolhoosi minnegi aig, vanaesä es lää. Kasvaf linna, minkast sai seoilma mõistõ perrä valmis toodõ. Linna külveti, kakuti, panti hakki, kuivati, raadsiti, leotõdi, pleegitedi, rabati, kedrati, kuuti telgi pääl rõivas. Vanaesä um-

mõf sis püksi vai midägi muud, midä kellelgi vaia lätõ... A tuu olõssi eräle jutt.

Vanaesä olf valmis ummõlnu vahtsõ pindsagu, midä olf vaia pressi, tuu jaos olf olõman pressraud. Ma olli umbõs kolmõnõ poiskõnõ. Ahi olf är kütet, hüdse ahost võetu ja pressrauda pantu. Tuu pidi kuumas minemä, inne ku pressi sai. Pressraud olfgi aho iin ja oodõti, et lämmäs lääsi. Mul vast

naas ikäv uuta, naksi ütest tarõ otsast tõistõ juuskma, vahepääl üle pressravva hüpäten. Vanaesä kiildse: pojakõnõ, är hüpäku, saat haigõt. Ma es kullõ, joosi ja hüpsi iks edesi. Vanaesä nakaš peris tõrõlõma, a ma es kullõ, iks hüpsi ja hüpsi, nikani ku pressravva toro jäi mullõ hargi vahelõ. Sattõ pressravvalõ sälgä, a raud olf joba niivõrra lämmäs lännu, et palof mul kotikõsõ är. Oh tai-

Miä omma' latsi nime'? Egä latsõ man om ka väiku mõistaandminõ timä perekunnanime kotsilõ. Perekunnanime' omma' võrokiilse'.

PILDI TSEHKEND SAARÕ HILDA MARIN (7).

KOSAR VIKI MUSSAR RUUM INNA NABARVA RIMA PÄREN AMME TSIK SIROO VARRO

Latsilõ

Vastus saada üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääl latsinukk@umaleht.ee vai postiga: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: üle jäi sõna TÄÜS.

Avvohinna saa PUKI MERIBEL (14) Kooli küläst.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Soomõ sann ja sotsialistlik võistlus

1960. aastidõ lõpust, esieranis 1970. aastil naati egäl puul Eestin Soomõ sannu ehitämä. Tuu olf avvuküsümüs, et su asutõson vai ettevõtõn om joba uma *sauna* pistü aetu.

Põllutehniga-ettevõtõl olf üts edimäidsi sannu Võrumaal. Pääl ihuharimisõ sai sannan muud kah tetä. Säälse tüüinemise ja külärahvas mäletäse lõbusit sannapidusit. Säääl võeti vasta küläliidsi, sanna renditi vällä tõisilõ.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Soolanõ jutt

Ma kuuli raadiost, et eestläse sõõvä ülearvo pallo suula. Tuu jutt või eski õigõ olla. Ku minevaasta ostõti suula kilodsõ kotiga, sõs no kümnekilodsõga. Ja ku suul jo kotiga nukah om, sõs saa-i müüdä kaia. Tulõ iks peoga võtta.

A suul om tervüsele halv. Kiä mälehtäs, sõs Vinne aol es olõ poodih kohviupa. Sait osta õnnõ viläkohvi – teräviläsegu nr 1. Sõs ka kõnõldi raadiõh ja

kirotõdi aoleheh, et kohvijuuminõ om tervüsele halv.

Mille pääl suula viil kulus? Kurkõ soolada om varra, a lihavõtõ om tulõmah. Ku vanastõ olf vaia tsiga pääl tapmist suula panda, sõs parhilla saat kotoh pitä õnnõ sala-tsika. No tulõgi vällä, et kiä iks kimmähe suula kokko ost, tuul omma lauta sala-tsia är kākidi.

A või-olla ostõtas suula varus, et patronnõ asõmõl suula pussäga vainlasõlõ persehe laskõ.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €, e- arvõ püsिमassuleping 0.85 € kuun.

Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.